

آموزش و ارزشیابی درس کارآموزی در عرصه دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی به دو روش متداول و کارنامه ثبت عملکرد

هدایت‌اله عسگری، دکتر وحید عشوریون*، سهیلا احسانپور

چکیده

مقدمه: یکی از قوی‌ترین ابزارهای آموزش و ارزشیابی دانشجویان به خصوص دانشجویان پزشکی و رشته‌های وابسته کارنامه عملکرد (Log Book) است این پژوهش با هدف طراحی، اجرا و رضایت‌سنجی اساتید و فراگیران از لاگ‌بوک کارآموزی ۲ در عرصه دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی انجام شد.

روش‌ها: در این پژوهش توصیفی جمعیت مورد مطالعه ۴۴ نفر از دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی و ۶ نفر از اساتید دوره کارآموزی در عرصه دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۴ بودند. نمونه‌گیری به روش سرشماری انجام شد. پژوهش در دو مرحله، طراحی و به‌کارگیری لاگ‌بوک و رضایت‌سنجی به وسیله پرسشنامه محقق ساخته اجرا شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آزمون من ویتنی و کای اسکولر انجام شد.

نتایج: در بخش اول لاگ‌بوک شامل ۲۱ قسمت برای کارآموزی تهیه گردید و در یک گروه ۲۲ نفری از دانشجویان اجرا و نتایج با گروه شاهد مقایسه شد. میانگین سطح رضایت اساتید در گروه روش متداول $38 \pm 4/6$ و در گروه روش جدید $36/7 \pm 8/1$ بود که از نظر آماری با استفاده از آزمون من ویتنی این اختلاف غیرمعنادار ($p=0/87$) بود. سطح رضایت دانشجویان در گروه روش متداول $37/8 \pm 6/3$ و در روش جدید $41/6 \pm 8$ و اختلاف آن معنادار بود ($Z=175/5$, $p=0/047$).

نتیجه‌گیری: استفاده از دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی برای آموزش و ارزشیابی کارآموزان در عرصه دانشجویان مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، ضمن ایجاد انگیزش و افزایش رضایت دانشجویان روش یکسان در فرآیند آموزشی کارآموزی در عرصه را فراهم می‌کند ولی در دستیابی به تمام اهداف و حداقل‌های یادگیری نیاز به بازنگری دارد و به‌کارگیری آن مستلزم انجام مطالعات وسیع‌تر است.

واژه‌های کلیدی: کارنامه عملکرد، کارآموزی در عرصه، مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، ارزشیابی.

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۵؛ ۱۶(۶۱): ۵۵۲ تا ۵۶۰

مقدمه

در روش‌های نوین آموزش و ارزشیابی استفاده از

ابزارهای آموزشی متداول است که یکی از قوی‌ترین ابزارهای آموزش و ارزشیابی دانشجویان به خصوص دانشجویان پزشکی و رشته‌های وابسته کارنامه عملکرد است. لاگ‌بوک یک دفترچه حاوی حداقل‌های لازم برای آموزش برنامه ریزی شده و ثبت یادگیری‌های عملی است که با ذکر تاریخ و زمان و نحوه انجام کار توسط یادگیرنده تکمیل و با نظر استاد مربوطه پایش و ارزشیابی می‌شود. با استفاده از لاگ‌بوک، ساختار و تمرکز در زمینه یادگیری و ارزیابی در یک محیط تجربی

* نویسنده مسؤول: دکتر وحید عشوریون (استادیار)، گروه آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، مدیریت مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. ashourioun@med.mui.ac.ir
هدایت‌اله عسگری، دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش پزشکی، گروه آموزش پزشکی، مدیریت مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. (asgari43@yahoo.com)؛ سهیلا احسانپور (مربی)، گروه آموزش پزشکی، مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، مدیریت مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران. (ehsanpour@nm.mui.ac.ir)
تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۵/۲۳، تاریخ اصلاحیه: ۹۵/۶/۲۱، تاریخ پذیرش: ۹۵/۷/۳

حقیقی فراهم می‌شود. با وجود تفاوت در محیطی که دانشجویها در یک زمان خاص در آن قرار می‌گیرند، نشان داده‌اند که با استفاده از لاگ‌بوک می‌توان آموزش آنها را یکنواخت نمود (۸).

در رابطه با استفاده از (log book) در آموزش و ارزشیابی دانشجویان رشته‌های مختلف دهقانی، آژ و همکاران، گزارش روزانه فعالیت‌های عملی دستیاران طب داخلی و فوق تخصصی قلب اطفال در دانشگاه علوم پزشکی شیراز همگی نشان داد که می‌توان از کارنامه عملکرد بالینی برای ارزشیابی برنامه آموزشی استفاده نمود (۳ و ۴).

از طرفی نتایج مطالعات روشنگر و لطیفی، کمالی، عطار نشان داد، استفاده از logbook در آموزش و ارزشیابی فعالیت‌های بالینی با روش‌های متداول تفاوت معنی‌دار نبود و اکثر دانشجویان و مربیان logbook را روزانه تکمیل نمی‌کردند (۵ تا ۸).

دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی در طول تحصیل خود علاوه بر دروس نظری ۴ دوره کارآموزی را طی می‌نمایند که در راستای وظایف و مسئولیت‌های آنان در آینده تدوین شده است. کارآموزی ۲ این رشته به آموزش عملی در عرصه‌های بهداشتی و درمانی و با هدف آشنایی دانشجویان با بخش‌های مختلف ساختار سازمانی و شرح وظایف در معاونت‌های بهداشتی، پشتیبانی، درمان و بیمارستان‌ها و مدیریت‌های مختلف آن اختصاص دارد.

ظهوری در تحقیق خود به این نتیجه رسید که شناسایی نقاط قوت، نقاط ضعف و مشکلات موجود در طراحی و اجرای برنامه کارآموزی در عرصه دانشجویان، اهمیت زیادی در تحقق اهداف آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی دارد و در مقایسه با استانداردهای آموزشی، برنامه‌های کارآموزی دانشجویان رشته مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی دارای اثربخشی مطلوب و رضایت‌بخشی نیست. لذا بازنگری جدی و اعمال

اصلاحات لازم در برنامه‌ریزی و اجرای کارآموزی، در راستای تحقق اهداف آموزشی دانشجویان این رشته ضرورت تام دارد (۹).

رومن (Remmen) در مطالعه خود از دوره کارآموزی دانشجویان پزشکی دانشگاه Antwerp بلژیک نشان داد که برنامه‌های کار عملی در عرصه، در مواردی رضایت بخش نبوده‌اند (۱۰). آویژگان و همکاران به این نتیجه رسیدن که میزان دستیابی به حداقل توانمندی‌های مورد نظر هر گروه با وضعیت ایده‌آل فاصله دارد (۱۱).

از آنجایی که انجام کارآموزی در رشته‌های مختلف به خصوص رشته‌های علوم پزشکی از اهمیت ویژه برخوردار است و همیشه یکی از دغدغه‌های اصلی آموزش دهندگان و فراگیران بوده است. از طرفی روش ارزشیابی توانمندی‌های فراگیران به دلیل پیچیدگی خاص آن باعث شده است که مدرسان ضرورت تهیه حداقل‌هایی برای سنجش این مهارت‌ها به صورت عملی را بنابر سلیقه‌های شخصی انجام دهند. این کار باعث شده ناهماهنگی‌هایی در روش‌های آموزش و ارزشیابی رشته‌های یکسان در دانشگاه‌ها و حتی دانشکده‌ها به وجود آید و با تغییر مدرس کارآموزی روش آموزش و ارزشیابی نیز تغییر کند. امینی یکی از مشکلات موجود در فرآیند ارزشیابی، به ویژه در کارآموزی مدیریت پرستاری را، فقدان ابزاری با معیارهای عینی برای ارزشیابی می‌داند (۱۲).

با توجه به موارد ذکر شده مسأله اساسی در این رابطه نبودن روش و ابزار مناسب برای آموزش و ارزشیابی کارآموزی دانشجویان کارشناسی در عرصه تشخیص داده شد و طراحی و تدوین این ابزار هدف اصلی این پژوهش قرار گرفت. برای تهیه ابزار مناسب مطالعاتی در منابع داخلی و خارجی صورت گرفت که خلاصه آن به شرح زیر است:

بنابر نظر یوسف‌زاده و همکاران یکی از روش‌های نوین آموزش بالینی، استفاده از دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی

است(۱۳).

عملکرد و تعیین رضایت اساتید و دانشجویان از نحوه آموزش و ارزشیابی با این ابزار انجام گردید.

روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه توصیفی پیمایشی است که جمعیت مورد مطالعه ۴۴ نفر از دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی و ۶ نفر از اساتید دوره کارآموزی عرصه دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بودند. نمونه‌گیری به روش سرشماری انجام شد و کلیه جمعیت مورد مطالعه در آن شرکت داشتند. مراحل انجام پژوهش شامل دو بخش بود:

بخش اول یک مطالعه مروری برای ساخت ابزار بود که با استفاده از منابع لاگ‌بوک طراحی شد در این بخش با استفاده از منابع اشاره شده در پیشینه تحقیق لاگ‌بوک تهیه شد و در بخش دوم این ابزار به کار گرفته شد. در بخش اول ابتدا یک چارچوب کاری طراحی شد(نمودار ۱).

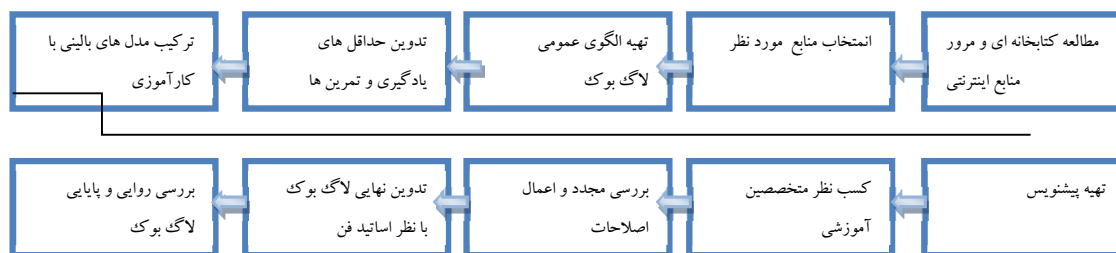
دهقانی در پژوهش خود به این نتیجه رسید که می‌توان از کارنامه عملکرد بالینی برای ارزشیابی برنامه آموزشی استفاده نمود(۲).

در مطالعه فرهمند نتیجه این بود که استفاده مؤثر از کتابچه گزارش روزانه، نیازمند آشنایی بیشتر کارورزان با این ابزار و اعمال نظارت بیشتر بر نحوه تکمیل آن است(۱۴).

حسینی به این موضوع اشاره دارد که اگرچه اکثر دانشجویان از "دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی" رضایت داشتند، لیکن کمتر از نیمی از آنان به استفاده از آن علاقه‌مند بودند که شاید به علت توانایی ناکافی این روش در سنجش و ارتقای مهارت‌های بالینی از دیدگاه دانشجویان باشد. (۱۵).

در مطالعه کاظمی و همکاران میانگین نمرات تمام مهارت‌های کسب شده توسط کارآموزان و کارورزان در گروه مداخله به طور معناداری بیشتر از گروه شاهد بود(۱۶).

مطالعه حاضر با هدف طراحی و اجرای کارنامه ثبت

نمودار ۱: چارچوب اجرایی طراحی لاگ‌بوک

دست‌نوشته و کتابچه مرتبط از دانشگاه‌های مختلف داخلی و خارجی انتخاب شد. در بین این موارد فوق راهنمای تهیه لاگ بوک از مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد(۱۷) به عنوان منبع اصلی انتخاب و بر اساس آن قسمت عمومی لاگ بوک تدوین شد. دفترچه ثبت روزانه

سپس مطابق این طرح کلیه لاگ‌بوک‌های تهیه شده در ایران تا تاریخ انجام مطالعه از طریق اینترنت جستجو شد کلمات کلیدی در این جستجو "لاگ‌بوک" و "کارنامه عملکرد" و "کارنامه ثبت عملکرد بالینی" و همچنین "Logbook" انتخاب شد که پس از مرور منابع تعداد ۱۷۸ مورد به دست آمد که از بین آنها ۴۳ مقاله،

فعالیت‌های عملی دانشجویان دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بجنورد (۱۸) نیز در تکمیل این بخش کمک مؤثری نمود سایر لاگ‌بوک‌های طراحی شده نیز شباهت زیادی به این دو لاگ‌بوک داشت و در نتیجه از صحت روش تدوین این لاگ‌بوک اطمینان حاصل شد و برای تعیین تمرین‌های لازم به اهداف دوره کارآموزی در عرصه ۲ دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی مراجعه شد و اهداف آن مورد استفاده قرار گرفت (۱۸). برای نزدیک کردن این اهداف با آنچه نیاز دانشجویان است، یک گروه کاری ۷ نفره از اساتید کارآموزی و مدیر گروه مربوطه و محقق تشکیل شد که در آن محتوای حداقل‌های یادگیری با اجماع متخصصین استخراج و به صورت تمرین در لاگ‌بوک آورده شد. پس از اصلاحات لازم مجدد به گروه اساتید و مدرسان برگشت داده شد تا آن را تکمیل و نظرات لازم را در آن اعمال نمایند. لاگ‌بوک کامل شده برای سنجش روایی در یک گروه ۲۰ نفری از دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی با رعایت هم‌ترازی رده و سال تحصیلی داده شد و از آنها خواسته شد نظرات خود را در آن یادداشت نمایند و پس از اعمال نظرات لاگ‌بوک نهایی شده در مرحله دوم به کار گرفته شد.

دربخش دوم که یک مطالعه نیمه تجربی بود به شیوه سرشماری تمامی ۴۴ نفر دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی درمانی دو دوره متوالی با فرض تشابه شرایط پذیرش در این رشته تحصیلی و نزدیک بودن مشخصات دموگرافیک که از نظر ترم تحصیلی و میزان واحد گذرانده یکسان سازی شده بودند انتخاب شدند و به عنوان گروه شاهد (۲۲ نفر) و مورد (۲۲ نفر) تقسیم شدند. (ملاک تخصیص در دو گروه نیمسال ثبت نامی براساس فهرست آموزش دانشکده بود). در یک دوره آموزش و ارزشیابی دانشجویان با کمک اساتید و مدرسان مربوطه در درس "کارآموزی در عرصه ۲" با روش متداول (به شیوه برگزاری جلسه توجیهی مقدماتی

و تشریح سرفصل و انتظارات از دانشجویان و آموزش طبق سلیقه استاد و ارزشیابی از طریق دریافت گزارش پایانی مکتوب) و در دوره بعدی (گروه مداخله) به وسیله کارنامه ثبت عملکرد انجام شد. برای مقایسه دو روش با استفاده پرسشنامه تهیه شده توسط محقق از دانشجویان رضایت‌سنجی بعمل آمد.

برای تهیه این پرسشنامه ابتدا با توجه به اهداف کارآموزی که از سرفصل درس اخذ شده بود در ۸ حیطه (۱۹): جایگاه سازمانی، نقش و وظیفه هر مدیریت در نمودار سازمانی و ارتباط آن با کل، تحلیل فرآیندها، ارتباط درون سازمانی و برون سازمانی، تحلیل سطوح مختلف نیروی انسانی، بررسی استانداردهای مختلف هر مدیریت، شناسایی تجهیزات موجود و کاربرد و مقایسه آن با شرایط ایده‌آل، محاسبه و تحلیل شاخص‌های پیشنهادی و بررسی و تحلیل فضاهای مختلف هر مدیریت، از مدرسان و اساتید رشته به روش بارش افکار در جلسه بحث گروهی برای هر حیطه گویه‌هایی طراحی و نوشته شد، سپس این گویه‌ها دسته بندی، خلاصه سازی و اصلاح شد و ۲۰ گویه انتخاب و مقیاس سنجش این گویه‌ها طیف سه‌درجه‌ای (۱=ناراضی، ۲=رضایت متوسط، ۳=راضی) در نظر گرفته شد. (باتوجه به وجود ۲۰ سؤال در پرسشنامه) نمره پرسشنامه رضایت‌مندی ۶۰ در نظر گرفته شد. برای سنجش قابلیت اجرای لاگ‌بوک در پایان پرسشنامه سه سؤال چند گزینه‌ای (بدون در نظر گرفتن نمره) در مورد تعداد تمرین‌های آورده شده در ابزار قبلی و جدید، تعیین صحت داده‌های ثبت شده و این که آیا با استفاده از هر دو روش به عنوان یک ابزار موافق هستند، طراحی شد. پرسشنامه برای تأیید روایی به ۷ نفر از اساتید مدیریت و آموزش پزشکی داده شد و با نظر اصلاحی بازنگری شد. با تکمیل پرسشنامه در یک گروه ۲۳ نفری پایلوت از دانشجویان (مشابه گروه اصلی و هم رده از دوره قبل)، پایایی آن با محاسبه آلفای کرونباخ پس از اصلاح و حذف برخی سؤالات ۰/۷۶ به دست آمد. داده‌های جمع‌آوری شده در نرم‌افزار SPSS-20 وارد و در سطح

آمار توصیفی از شاخص‌هایی نظیر فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی با توجه به حجم پایین نمونه و نرمال نبودن داده‌ها از آزمون ناپارامتریک من ویتنی و نیز از آزمون کای اسکور استفاده و سطح اطمینان در همه تحلیل‌ها ۰/۹۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

نتایج این طرح در دو بخش بود در بخش اول لاگ‌بوکی شامل ۲۱ قسمت برای کارآموزی تهیه گردید و در بخش دوم این لاگ بوک در یک گروه ۲۲ نفری از دانشجویان با همکاری ۶ نفر از اساتید دوره اجرا و رضایتمندی آنان با گروه شاهد مقایسه شد در این مطالعه ۶ پرسشنامه بین اساتید و ۴۴ پرسشنامه بین دانشجویان توزیع و به طور کامل (۱۰۰٪) گردآوری و تحلیل شد.

از اساتید حاضر در مطالعه ۲ نفر مذکر و ۴ نفر مؤنث و از جمعیت ۴۴ نفری دانشجویان مورد مطالعه ۸ نفر مذکر و ۳۶ مؤنث بودند.

نتایج بررسی و مقایسه میانگین سطح رضایت اساتید با و بدون استفاده از لاگ‌بوک در آموزش و ارزشیابی کارآموزی در عرصه دانشجویان کارشناسی مدیریت خدمات بهداشتی بین دو گروه و نتایج آزمون ناپارامتریک من ویتنی در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمره رضایت اساتید از آموزش و ارزشیابی به دو روش متداول و جدید

گروه	کم‌ترین	بیش‌ترین	میانگین و انحراف معیار	Z	P
روش متداول	۲۸	۴۹	۳۸±۴/۶	۴	۰/۷۴۸
روش جدید	۲۷	۴۴	۳۶/۷±۸/۱		

مطابق با این جدول میانگین سطح رضایت اساتید در گروه روش متداول ۳۸±۴/۶ و در گروه جدید ۳۶/۷±۸/۱

بوده که از نظر آماری این اختلاف غیرمعنادار بوده است ($p=0/748$).

همچنین نتایج نشان داد، تعداد تمرین‌های تعیین شده در روش متداول به طور کامل (۱۰۰٪) غالباً مناسب و قابل دستیابی و در گروه روش جدید تعداد تمرین‌های تعیین شده در لاگ‌بوک ۳۳/۳٪ غالباً مناسب و قابل دستیابی و ۶۶/۷٪ کم ارزیابی شد، که از نظر آماری این اختلاف غیرمعنادار بود ($p=0/83$).

میانگین امتیاز رضایت‌سنجی از دانشجویان در دو گروه مورد مطالعه در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲: بررسی مقایسه‌ای میانگین امتیاز رضایت‌سنجی دانشجویان از آموزش و ارزشیابی به دو روش متداول و جدید

گروه	کم‌ترین	بیش‌ترین	میانگین و انحراف معیار	Z	P
روش متداول	۲۸	۵۴	۳۷/۸±۶/۳	۱۷۵/۵	۰/۰۴۷
روش جدید	۲۷	۵۷	۴۱/۶±۸		

مطابق با این جدول میانگین سطح رضایت دانشجویان در گروه متداول ۳۷/۸±۶/۳ و در گروه جدید ۴۱/۶±۸ به دست آمد که با استفاده از آزمون من ویتنی این اختلاف قابل ملاحظه و معنادار بوده است ($p=0/047$).

نتایج حاصل از پاسخ به سؤالات قابلیت اجرا از نظر دانشجویانی که با روش متداول ارزشیابی شده‌اند، نشان داد ۱۱ نفر (۵۰٪) از گروه مطالعه تعداد تمرین‌های تعیین شده را زیاد دانستند، ولی ۱۵ نفر (۲/۶۸٪) افراد گروهی که در عمل از روش جدید استفاده کردند تعداد تمرین‌های تعیین شده در لاگ‌بوک را غالباً مناسب و قابل دستیابی ارزیابی کردند که از نظر آماری این اختلاف معنادار بود ($Z=7/4$, $p=0/025$).

بحث

با توجه نتایج به دست آمده در بخش دوم مطالعه میانگین سطح رضایت اساتید در گروه روش متداول ۳۸±۴/۶ و

در گروه جدید $36/7 \pm 1/8$ به دست آمد که از نظر آماری با استفاده از آزمون من ویتنی این اختلاف غیرمعنادار بود؛ به بیان دیگر رضایت اساتید از اجرای هر دو شیوه یکسان بود و تفاوت معناداری در سطح رضایت آن‌ها وجود نداشت و دو روش برای آنان به یک میزان رضایت‌بخش بود. با توجه به بررسی دقیق‌تر این موضوع می‌توان معنادار نشدن رضایت اساتید و مربیان از روش جدید را چنین توجیه کرد که در این روش میزان ارتباط مستقیم مدرس و کارآموز بیشتر خواهد شد و استاد اجباراً باید مراحل کار تمام کارآموزان را بصورت انفرادی پیگیری نماید که طبعاً وقت گیر است و زمان حضور استاد در محل کارآموزی را افزایش می‌دهد و این افزایش برای استاد پاداشی در بر ندارد و انگیزه‌ای برای وی ایجاد نمی‌کند و رضایتی هم بدنبال ندارد. از طرفی با توجه به روشن بودن اهداف و وظایف کارآموزان و حتی نحوه ارزشیابی و نمره‌دهی و زمان‌بندی و داشتن ترتیب و توالی برنامه‌ها عدم دستیابی به آنها مطالبات دانشجویان را افزایش می‌دهد و این امر خوشایند آموزش دهندگان نیست. این نتایج با نتیجه ذوالفقاری و همکاران که در آن مدرسین از روش استفاده شده آموزش الکترونیکی دانشجویان پرستاری رضایت کامل داشتند، متفاوت است که این تفاوت ممکن است در ماهیت (الکترونیکی و کارنامه عملکرد بصورت کاغذی) و نوع آموزش (در دانشجویان پرستاری بالینی و در دانشجویان مدیریت غیر بالینی) باشد (۲۰).

با توجه به یافته‌های پژوهش میانگین سطح رضایت دانشجویان در گروه متداول $8/41 \pm 3/7$ و در گروه جدید $8/41 \pm 6/3$ به دست آمد و این اختلاف قابل ملاحظه و معنادار بود ($p=0/047$)؛ به طوری که سطح رضایت در گروه استفاده کننده از لاگ‌بوک در آموزش و ارزشیابی کارآموزی بالاتر از روش مرسوم سابق بود. روشن بودن انتظارات از دانشجو، ارتباط بیشتر استاد و دانشجو و داشتن برنامه و نحوه ارزشیابی می‌تواند از

انگیزه‌های اصلی افزایش رضایت‌مندی در این روش باشد. یافته‌های این مطالعه با نتایج پژوهش آژ منطبق است.

با توجه به سؤالات سنجش قابلیت اجرای دو روش همانطور که در این جدول مشاهده می‌شود از نظر اساتیدی که استفاده از لاگ‌بوک نداشتند؛ تعداد تمرین‌های تعیین شده در روش متداول را طور کامل ۳ مناسب و قابل دستیابی دانستند و بنظرشان این تمرینات در حد مناسب است؛ که البته گروهی که در عمل از این روش استفاده کردند، تعداد تمرین‌های تعیین شده در لاگ‌بوک را در $1/23 \pm 3/3$ غالباً مناسب و قابل دستیابی و $2/66 \pm 7/7$ کم ارزیابی کردند که از نظر آماری این اختلاف غیرمعنادار بود ($p=0/05$)؛ این بدان معنا است که بنظر می‌رسد باید در تمرین‌های آورده شده در لاگ‌بوک با نظر اساتید بازنگری کرد تا هم از لحاظ کمیت و هم از نظر امکان دستیابی به اهداف کارآموزی غنی‌تر شود که در سوابق موجود مشابه این یافته‌ها مشاهده نشد. در این مطالعه نو بودن روش آموزش و ارزشیابی به وسیله لاگ‌بوک در این گروه از دانشکده و حتی این رشته در کشور از نکات مثبت این پژوهش بود. نداشتن امکان تفکیک کاملاً تصادفی در دوگروه و زمان کم برای تکرار پژوهش و انجام ارزشیابی برنامه با استفاده از روش‌های نوین ارزشیابی، همچنین آشنا نبودن اکثر اساتید و دانشجویان با این روش‌ها از نکات ضعف به شمار می‌رود.

نتیجه‌گیری

استفاده از دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی برای آموزش و ارزشیابی کارآموزان در عرصه دانشجویان مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، ضمن ایجاد انگیزش و افزایش رضایت دانشجویان روش یکسان در فرایند آموزشی کارآموزی در عرصه را فراهم می‌کند ولی در دستیابی به تمام اهداف و حداقل‌های یادگیری نیاز به بازنگری دارد و

به‌کارگیری آن مستلزم انجام مطالعات وسیع‌تر می‌باشد. پیشنهاد می‌شود ابتدا آموزش و ارزشیابی دانشجویان به روش جدید (لاگ‌بوک) در چند دوره تکرار، ارزشیابی و بازنگری شود و سپس با استفاده از امکانات موجود به سایر کارآموزی‌های دانشجویان مدیریت و سایر مقاطع از جمله کارشناسی ارشد و دکتری سوق پیدا نماید.

قدردانی

از دانشجویان کارآموزی در عرصه و اساتید دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی که در این طرح شرکت

نمودند، دکتر احمدرضا رئیسی، دکترآزاده علوی، دکتر حانیه سادات سجادی، دکتر مرضیه جوادی، دکتر نیکو یمانی، دکتر علیرضا یوسفی، فریبا فرهادیان، فروزان سینایی و کلیه عزیزانی که با این طرح همکاری داشتند، اعضاء شورای پژوهشی مدیریت مطالعات و توسعه آموزش پزشکی و معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان که این طرح را با شماره ۲۹۳۱۴۶ مصوب و حمایت مالی آن را طرح را عهده‌دار بودند کمال تشکر را داریم.

منابع

1. Murray E, Alderman P, Coppola W, Grol R, Bouhuijs P, van der Vleuten C. What do students actually do on an internal medicine clerkship? A log diary study. *Med Educ*. 2001; 35(12): 1101-7.
2. Dehghani M, Omid A, Ashourion v, Avizhgan M, Esmaeilee A, Akhlaghi MR, et al. [Program Evaluation: A Different Function for Logbook]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 10(5): 767-74. [Persian]
3. Ajh n. [Evaluation of Midwifery Students in Labor and Delivery Training: Comparing two Methods of Logbook and Checklist]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2006; 6(2): 123-8. [Persian]
4. Departments C. Log book of Pediatric Cardiology Shiraz Medical School: Shiraz University of Medical Sciences. [cited 2016 Oct 4]. available from: http://med.sums.ac.ir/icarusplus/export/sites/medical_school/payam/edo/download/logbook/ghalb_atfal.pdf.
5. Attar A, Bazrafkan L, Naghshzan A, Khosravi Baharluei M, Dehghan A, Tavangar M, et al. [A Survey on Medical Students' Viewpoint on Logbook as a Tool for Recording New Ideas and Reflection]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11(1): 16-23. [Persian]
6. Kamali S, Jafari E. [Evaluation of Midwifery Clinical Teachers and Students Viewpoints towards Logbook]. *Journal of Medical Education Development*. 2009; 1(1): 1-8. [Persian]
7. Latifi M, Shaban M, Nikbakht Nasrabadi A, Mehran A, Parsa Yekta Z. [Effect of Clinical Evaluation with Portfolio on Critical Thinking Skills of Nursing Students]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11(4): 368-81. [Persian]
8. Roshangar F, Lotfi M, Zamanzadeh v, Abdollahzadeh F, Davoodi A. [The Effect of Using Logbook on Nursing Students' Learning]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 10(1): 64-70. [Persian]
9. Zahiri M, Torabipour A. [Assessment of Field Training Programs in Graduates of Health Services Management in Ahwaz Jondishapour University of Medical Sciences]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 11(2): 184-91. [Persian]
10. Remmen R, Denekens J, Scherpbier A, Hermann I, Van Der Vleuten C, Royen PV, et al. An evaluation study of the didactic quality of clerkships. *Med Educ*. 2000; 34(6): 460-4.
11. Avizhgan M, Omid A, Dehghani M, Esmaeili A, Asilian A, Akhlaghi MR, et al. [Determining Minimum Skill Achievements in Advanced Clinical Clerkship (Externship) in School of Medicine Using Logbooks]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2011; 10(5): 543-51. [Persian]
12. Amini R, Vanaki Z, Emamzadeh Ghassemi H. [The Validity and Reliability of an Evaluation Tool for Nursing Management Practicum]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005; 5(2): 23-31. [Persian]
13. Yousefzadeh S, Golmakani N. [The Midwifery Students' Perspective about Clinical Evaluation Based on Log book]. *Journal Of Research Development in Nursing & Midwifery*. 2012; 9(1): 103-11. [Persian]
14. Farahmand SH, Asl Soleymani H. [How Interns' Logbook Is Completed in Emergency Ward of Imam Khomeini Hospital?]. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 10(1): 55-63. [Persian]

15. Hoseini BL, jafarnejad F, Mazlom sr, Foroghi pour m, karimi mouneghi h. [Midwifery Students' Satisfaction with Logbook as a Clinical Assessment Means in Mashhad University of Medical Sciences, 2010]. Iranian Journal of Medical Education. 2012; 11(8): 933-41. [Persian]
16. Kazemi T, Khazaei T, Zolfaghari B, Sayah Z. [The Effect of Using Cardiology Ward Logbook on Students Training in Birjand University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2010; 17. 10(3): 284-92. [Persian]
- Medical Education Development Center SSYUoMS. [The Logbook Of Department of General Surgery]. [citd 2010 Aug 10]. available from:
http://www.ssu.ac.ir/fileadmin/templates/fa/daneshkadaha/daneshkadah_pezeshki/goroha/jarahi/Upload_dp_jarahi/log_book/General_Surgery_Assistant_Log_Book.doc. [Persian]
18. The Logbook Of students of School of Nursing and Midwifery Bojnood; 2008 [citd 2016 Oct 4]. available from: <http://www.nkums.ac.ir/index.aspx?Catid=6599> [Persian]
19. Revolution TCoC. [Headlines training course in 2 Undergraduate health services management]. 2003. [citd 2015 Oct 24]. available from: <http://mng.mui.ac.ir/sites/mng.mui.ac.ir/files/ammozesh/612358.pdf>. [Persian]
20. Zolfaghari M, Sarmadi MR, Negarandeh R, ZandiB, Ahmadi F. [Satisfaction of Student and faculty members with implementing Blended-E-Learning]. Iranian Journal Of Nursing Research. 2009; 3 (11 and 10-11):7-15. [Persian]

Teaching and evaluation of field training course for health services management undergraduates: conventional and logbook methods

Hedayatalah Asgari¹, Vahid Ashoorion², Soheila Ehsanpou³

Abstract

Introduction: One of the strongest tools for teaching and evaluation of students, especially medical students and related fields is Logbook. The aim of this research was to design, implement and measure teachers and students' satisfaction with the logbook in the field training 2 course for health services management undergraduate students.

Methods: This descriptive study was performed on 44 health service management undergraduate students and six faculty members of field training at School of Management and Medical Information, Isfahan University of Medical Sciences in 2015. Participants were selected through census method. The research consisted of two stages: design and implementation of the logbook, and satisfaction survey through a researcher-made questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics and Mann-Whitney and Chi-square tests.

Results: In the first stage, a 21 section logbook was developed for field training and implemented with a group of 22 students; results were then compared with the control group. The mean score of faculty members' satisfaction with the conventional method was 38 ± 4.6 and with the logbook method was 36.7 ± 8.1 ; the difference was statistically insignificant using the Mann-Whitney test ($P=0.87$). The mean score of students' satisfaction with the conventional method was 37.8 ± 6.3 and with the logbook method was 41.6 ± 8 and the difference was significant ($P=0.047$, $Z=175.5$).

Conclusion: Using the logbook for teaching and evaluation of field training for health services management undergraduates while motivating students and increasing their satisfaction, provides a consistent method in the educational process of field training. However, in order to achieve all of the goals and minimum learning essentials, the logbook should be reviewed and further investigated for implementation.

Keywords: Logbook, field training, health services management, evaluation

Addresses:

- ¹. MSc Student of Medical Education, Department of Medical Education, Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. Email: asgari43@yahoo.com
- ². (✉) Associate Professor, Department of Medical Education, Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. Email: ashourioun@med.mui.ac.ir
- ³. Instructor, Department of Medical Education, Medical Education Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. E-mail: ehsanpour@nm.mui.ac.ir